

razi zuen hiru hitz bakarrik zirela berak asmatuak: 'sutumpa' (artilleriako kanoia), 'godaria' (txokolatea) eta 'surrautsa' (tabako-hautsa). Ez zen egia, noski.

Hiztegi hark neologismo asko bazekarren ere, eragin handikoa gertatu zen 1750-1900 epean. Ibon Sarasolak adierazi duen bezala, «maila jakin batetik gora aritu behar zenean nahitaz jo behar zen haren hiztegi. Ez zegoen euskararen alorrean beste hautabiderik».

Ines Pagola irakasleak argi frogatu du Laramendiren lexiko berri horrek indar handia hartu zuela Lore Jokoetako olerkariaren artean. Alegia, 1853-1903 epean. Badu bere logika: literatura ez-erlijiosoak gorakada ezagutu zuen orduan, eta foruzale-tasuna asko zabaldu zen gizartearen.

Kontzientzia piztaile

Hizkuntz kontzientzia piztea izan zen helburu Laramendik. Hona hemen Blanca Urgellen itzia: «Saia-tu zen euskaldunak konbentzitzen euskarak bazuela etorkizuna, eta hori garai batean non euskaldunak segituan uzten zuen alde batera euska-ra, jakintsu, aberats edo boteretsu egiten zen bezain pronto».

Hizkuntzaz aparte, gizarte eta politikaz azaroez ere arduratu zen. Besteak beste, 1754an 'Coreografía o descripción general de la M.N. y M.L. Provincia de Guipúzcoa' idatzi zuen, non Gipuzkoako lurraldea, historia, industria, ohitura eta biztanleria di-tuen hizketagai; eta 'Sobre los Pueros de Guipúzcoa'. Aduitu batzuek «protaobertzaletzat» jo dute, «Pirinioez bi aldeetako Errepublikaz» mintzatu baitzen.

Manuel Laramendi Kultur Bazkuna honela mintzatu da azken lan honi buruz: «Ordura arte beste inork ez bezala, euskararekin egin zuen bezalaxe, Laramendik euskal foruen bete-beteko defentsa sutsua hasi zuen, eta 'Sobre los fueros de Guipúzcoa' obra gogoangarria utzi zuen idatzita, 1883. urtera arte euskaldunok ezin ezagutu izan genuena, hain zuzen ere bere heriotzaren unean bere langelan zeuden paper haien artean zegoelako. Eta paper haiek guz-tiek Madrilerako bidea egin baitzuten. Foruei buruzko hau Tellechea Idigoras historialariak aurkitu zuen, bere Autobiografía aurkitu zuen bezalaxe, paper haien artean».

Manuel Laramendi Kultur Bazkuna honela agurtu du: «Garagorri baserriko semea, ez zen huts-hutsik euskararen aitzindari bikaina eta bigarrena izan; Laramendi gure burua maitatzen, gure lurraldeak aurrera egin zezan bidea zabaltzen ahalegin-du zen gizona izan zen, gure askatasuna beste ezereen gainetik maitatzen erakutsi zigun gizona, Gipuzkoan bere aurretik eta ondoren beste inork egin ez duen mailan».

Kultur Bazkunak ondo gogoan du Laramendiren sermoi bateko harako esaldi hura: «Ez nadin haserretu; haserrea sartu ezkerko gaiztoa naiz eta gogorra. Gogoratzen zait non jaioa naizen, eta pizten zaizkit Aiurri-erreak erantsi zizkidan suak eta gara-ko».

'Aiurri' hitz hori ilun samarra da. Testuinguru horretan, erreka-izena dirudi, baina egia da 'izaera' ('carac-ter') ere esan nahi duela. Nolanahi ere, Andoain eta bailarako euskal al-dizkaria izan horrekintxe bataiatu zuten: 'Aiurri'.

'Urrezko biblioteka' bildumako 13. alea: Virginia Woolfen 'Farorantz'

Malaparteren 'Larrua' plazaratu da 'Literatura unibertsala' kolekzioan, II. Mundu Gerrakoan estatubatuarrek Napolin egindako gehiegikeriez

:: F.I.

DONOSTIA. 'Urrezko biblioteka' bildumako hamahirugarren alea plazaratu du Elkar etxeak: Virginia Woolfen 'Farorantz'. Idazle honen azken lanetako bat da eta bertan argi ageri dira eleberrigintza berritzailearen teknikak, batik batik 'kontzientziaren isuria' edo 'barne jaioa' esan ohi zaiona.

Ramsay familiak Eskozia-ko opor-lekuan emandako egun pareta kontatzen ditu eleberriak. Bi egun dira, baina batetik bestera hamar urteko tartea dago. Woolfen lan berritzaileenetan ohi den bezala, ekintzari eta elkarrizketari baino garrantzi gehiago ematen die introspektzio psikologikoiari eta pertsonaien barne-munduaren azterketari.

'Urrezko biblioteka' bilduman, orain dela hogeitaka urte euskal itzultzaileen elkarteak (EIZIEK) eta Eusko Jaurilitzak abian jarritako 'Literatura unibertsala' kolekzio

zenbait ale eskaintzen dira. Bertso berrituak dira, eta lehenengo al-dian jardundako itzultzaile bera aritu ohi da bigarren honetan. Kasu honetan, Anton Garikano.

Itzultzaileak hau adierazi du: «Esan zidatenean nobela hau berrituz egingo zutela, pentsatu nuen berritu bat eman beharko niola due-la hogeitaka urte egin nuen itzulpen hari, eta gogora etorri zitzaidan Virginia Woolfek ere behin eta berri-ukitzen zituela bere idazlanak». Garikanoren iritziz, «prosa poetikoa» darabil Woolfek, eta bat dator zenbait kritikariren iritziarekin: idazle hark bere burua islatu zuela liburu-ko protagonistetako batean, Lily delakoan. «Ez zuen bere burua islatu idazle baten gisa, baizik eta margolari bezala. Kontuan izan behar da Virginia bazuela ahizpa bat margolari zena».

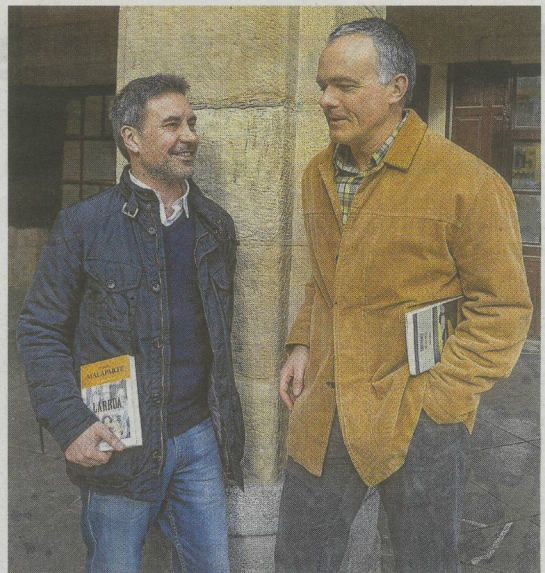
Bildumako hamahirugarren titulua da hau. Ionescoren 'Emakume abeslari burusoiak'-rekin eman zitzaion hasiera eta harrezkero 'Hamlet', 'Robinson Crusoe', 'Madame Bovary' eta 'Mikel Strogoff' eskaini dira, besteak beste.

FARORANTZ VIRGINIA WOOLF
Argitaletxea: Elkar.
Orrialdeak: 240.
Prezioa: 16 euro.

LARRUA CURZIO MALAPARTE
Argitaletxea: Erein eta Ige-la.
Orrialdeak: 429.
Prezioa: 19 euro.

Polemika garratza

Betalde, 'Literatura unibertsala'

Vazquez eta Garikano itzultzaileak, atzo Donostian. :: MICHELENA

kolekzioko 167. alea plazaratu da, Curzio Malaparteren 'Larrua', Jose Ramon Vazquezek euskaratua. 1949an plazaratu zen lehen aldiz eta II. Mundu Gerra garaian soldadu amerikarrek Napolin jabetzean egin zituzten gauza lazarriak azaltzen ditu, besteak beste. Beste bilduma hau, berriz, Erein eta Ige-la etxeak ari dira aurrera ateratzen.

Filma egin zen eleberririk oinarri hartuta, baina itzultzailearen us-tez txarra da: «Liburu honetatik filma ateratzea ez da erraza, eta gainera zuzendariaren pertsonaia bat erakusteko presentzia txikia dauka liburuan».

Malapartek gerrari eskaini zizkion hiru liburuetatik bigarrena da 'Larrua'. Polemika handia eta gaitzes-

pen garratzak eragin zituen Italian, argitara eman zenean. Eliza katolikoak liburu debekatuen indexean sartu zuen. Batzuen ustez, Malaparte «xaboi burbuila terroristen egilea» da; Kunderak, berriz, XX. mendeko obra onenen artean sartu zuen.

Malaparteren biografia ere ez zen nolanahikoa izan; II. Mundu Gerra, bukaera aldera, Florentzian eta Praton eskuadra faxistak antolatzeaz akusatatu zuten, baina 1947an izandako epaiketan, eta PCIko idazkari nagusi Togliattiren laguntzari esker, aske utzi zuten.

Vazquezek agertu duenez, «egunkari-ko kronika eta eleberririk, asmaturia eta ikusia, oroitu eta amestua, egia eta alegia nahasten dituen liburu da».

Biharko Bertso Egunean hamar lagun ariko dira, eta baita Barrosoren 2zio rap taldea ere

:: DV

DONOSTIA. Bihar 18:00etan ekingo diote Kursalen aurtengo Bertso Eguneko ekitaldi nagusari. Beti izaten da nolabaiteko ardatz bat, eta orainoa hau da: bertsolariak antolatzailearen deia jasotzen duenetik ohol-tzan gaia entzunda kantuan hasi bitartean hartu beharreko erabakiak. Hamar bertsolari izango dira kantuan, bi taldetan banatuak: Unai Iturriaga, Andoni Egaña, Oihana Iguaran, Etxahun Lekue, Fredi Paia, Xabier Terreros, Jon Maia, Oihana Bartra, Julio Soto eta Agin Laburu. Gainera, Odei Barros bertsolariaren 2zio rap taldea ere zuzenean ariko da.

Baina goizez ere izango da saiorik. Kursaal pareko Picachilla garagardotegian saio musikatuaz izango da Ane Labaka, Maialen Lujanbio, Beñat Gaztelumendi eta Miren Amurizarekin, eta izango da bertso jarri-rik ere.

ABORDA

Obra Social 'la Caixa'

"CAMINO A LA ESCUELA"-REN
ARRAKASTAREN OSTEA

DECE 11 URTE

EGUN HANDIA

PASCAL PUSILLONEN
ZUZENDUTAKO

NORK BERE MUGAK GAINDITZEKO
AHALEGINA OINARRI DUTEN
LAU ISTORIO HUNKIGARRI

GAUR ESTREINALDIA

www.elgrandia.org